

KAKO V PRAKSI DELUJE VRAČANJE STEKLENIC ZA PONOVRNO UPORABO



Podobno kot na večini drugih trgov so tudi v Sloveniji v zadnjih nekaj desetletjih steklenice za ponovno uporabo večinoma zamenjale plastenke, pločevinke in steklenice za enkratno uporabo. Pri nas se je sicer še ohranilo vračanje steklenic za ponovno uporabo v trgovine, a za zelo majhen obseg pijač. V Eko krogu smo preverili, kako vračanje teh steklenic deluje v praksi.

Vračanje urejajo Uzance pri vračanju in prevzemanju vračljive embalaže, ki so prostovoljni dogovor med proizvajalci in trgovci. Na vsebino in obseg embalaže drugi deležniki nimajo vpliva, proizvajalci pijač se lahko kadarkoli odločijo, da vračljivo embalažo umaknejo s trga. Uzance ne določajo merljivih ciljev ali nadzora.

Vprašalnik za trgovce in raziskava na terenu

Trgovskim verigam smo poslali vprašanja o ponudbi pijač v povratnih steklenicah v njihovih trgovinah in o delovanju sistema vračanja. Na naša vprašanja so odgovorili le trije trgovci: Hofer, Spar in Tuš. Obiskali smo tudi nekaj manjših in večjih trgovin različnih trgovskih mrež in ugotovili, da je nabor pijač v povratnih steklenicah zelo majhen - večinoma sta na voljo ena znamka vode in dve znamki piva. V večjih trgovinah je nabor nekoliko širši, a v primerjavi s ponudbo pijač v embalaži za enkratno uporabo še vedno zanemarljiv. Nekateri trgovci (Hofer, Lidl, Eurospin) pijač v povratni embalaži sploh ne prodajajo.

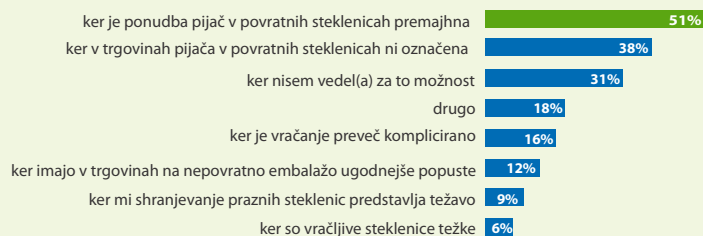
Razen težko berljivih oznak na embalaži v trgovinah ni označeno, katere pijače so v povratni embalaži in se zato zanje plača kavcija, ki jo kupci ob vračilu prazne embalaže dobijo vrnjeno. Posamezni trgovini je prepuščeno, ali je kavcija lahko vrnjena tudi v gotovini ali pa se lahko upošteva le ob naslednjem nakupu. Pri slednjem obstajata dve možnosti - za vrednost kavcije je lahko znižan znesek celotnega nakupa ali pa se vrednost kavcije upošteva samo pri naslednjem nakupu enake pijače.

Navodil kupcem glede vračanja prazne embalaže praviloma ni, razen v velikih trgovinah, kjer za povratne steklenice uporabljajo vračilne avtomate. Takšna sta Spar in Tuš, od drugih trgovcev pa odgovorov na to vprašanje nismo prejeli.

Spletna anketa

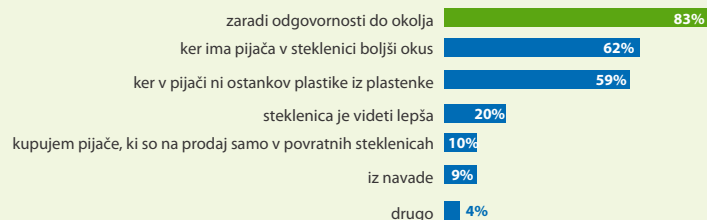
Naše ugotovitve se ujemajo tudi z odgovori na anketo, ki smo jo izvedli preko spleta. Nanjo je odgovorilo **1102** ljudi, od katerih jih **polovica (49 %) ne kupuje pijač v povratni embalaži**. Razlogi za to so: kar 31 % jih za to možnost sploh ni vedela, 51 % jih je navedlo, da zato, ker je ponudba pijač v povratni embalaži premajhna, nekaj manj (38 %) pa zato, ker ni posebej označena. 12 % jih je opozorilo, da so na pijače v nepovratni embalaži ugodnejši popusti.

Zakaj ne kupujete pijač v povratni steklenici?



Druga polovica (51 %) anketiranih, ki redno ali občasno kupujejo pijače v povratnih steklenicah, to počne zaradi odgovornosti do okolja (83 %), zaradi boljšega okusa pijače iz steklenice (62 %) in zato, ker v pijači ni ostankov plastike (59 %).

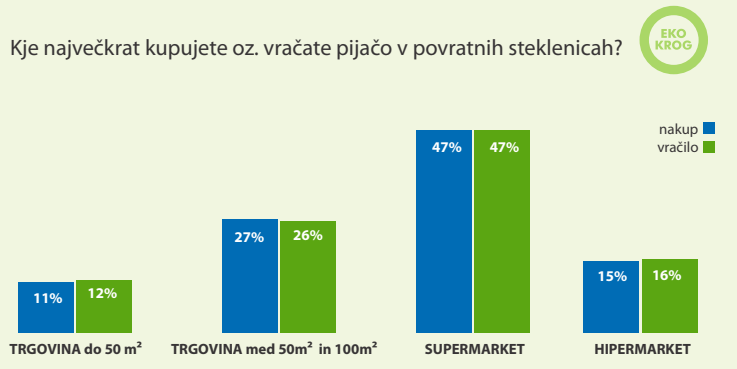
Zakaj se odločate za nakup pijač v povratnih steklenicah v trgovini?



V povratnih steklenicah kupujejo vodo (50 %), druge brezalkoholne pijače (64 %), vino (61 %) in pivo (79 %). Mnogi so odgovorili, da pijače in tudi mleko v povratnih steklenicah kupujejo pri manjših lokalnih proizvajalcih ali kmetih. Večina pijače v povratni embalaži kupuje v večjih trgovinah (62 %), ostali pa v trgovinah do 100 m² površine. Prazne steklenice večinoma oddajo tam, kjer so pijačo kupili.

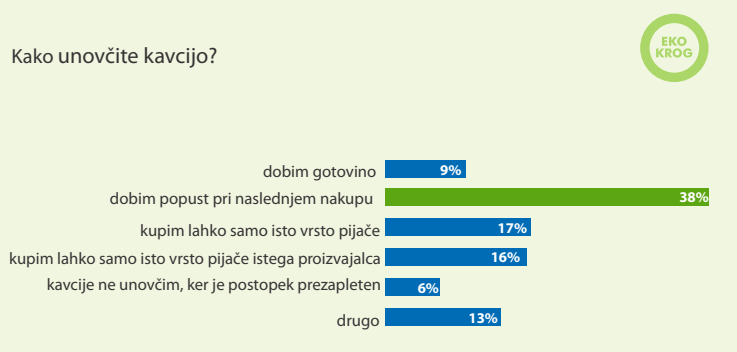


Kje največkrat kupujete oz. vračate pijačo v povratnih steklenicah?



Večina (59 %) jih povratne steklenica vrača preko avtomatov, 35 % vrnjeno embalažo odčitajo na blagajni, 6 % pa jih embalažo odloži v zabojnike za ločeno zbiranje stekla ali porabi doma. Kavcijo lahko vnovčijo kot popust pri naslednjem nakupu (38 %), 17 % jih pri tem popust lahko uveljavi samo na nakup iste pijače, 16 % pa samo na nakup iste pijače istega proizvajalca. Zgolj 9 % anketiranih je označilo, da lahko prejmejo tudi gotovino, 6 % pa jih kavcije sploh ne unovči, ker je postopek preveč zapleten.

Kako unovčite kavcijo?

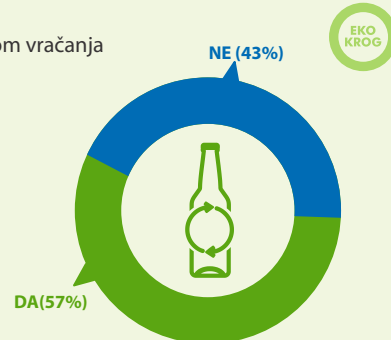


Kar 91 % tistih, ki pijače v povratnih steklenicah že kupuje, meni, da v trgovinah ni dobro označeno, za katere pijače so plačali kavcijo in da prazno embalažo lahko vrnejo. Da niso dobro seznanjeni s postopkom vračanja povratnih steklenic jih je označilo 43 %. 95 % jih ne ve, da je znesek kavcije obdavčen z DDV.

Ocenjujete, da je v trgovinah dobro označeno, za katere pijače plačate kavcijo in da prazno embalažo lahko vrnete?

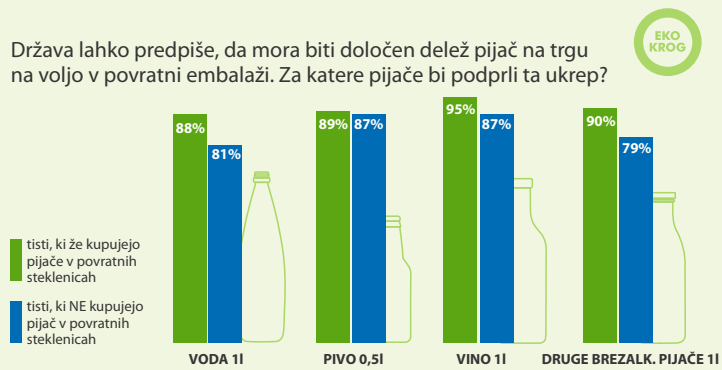


Ste dobro seznanjeni s postopkom vračanja povratne steklenice?



Predpisane deleže v embalaži za ponovno uporabo bi podprli tako tisti, ki pijače v takšni embalaži že kupujejo, kot tisti, ki je ne. Od 80 % do preko 90 % si jih želijo pri vodi in drugih brezalkoholnih pijačah, vinu ter pivu. V povratni embalaži si želijo še mleko in mlečne izdelke, olje, kis ter naravne sokove.

Država lahko predpiše, da mora biti določen delež pijač na trgu na voljo v povratni embalaži. Za katere pijače bi podprli ta ukrep?



Zaključek

Med kampanjo za kavcijski sistem za embalažo pijač, ki jo v Eko krogu vodimo od oktobra 2021, smo večkrat slišali, da vključevanje steklenic za ponovno uporabo v kavcijski sistem ni smiselno, ker obstoječi način vračanja v trgovine dobro deluje. Rezultati naše analize dokazujejo nasprotno: obstoječi sistem vračanja povratnih steklenic je pomanjkljiv in do potrošnika izredno neprijazen. Potrošniki morajo povratne steklenice v trgovinah praktično iskati "z lučjo pri belem dnevu", prav tako niso dovolj seznanjeni s postopkom vračanja. Zato poudarjamo, da se mora v nastajajoči kavcijski sistem za embalažo pijač vključiti tudi povratne steklenice, njihovo večjo prisotnost na trgu pa naj se podpre tako, da zakonodajalec predpiše obvezne deleže pijač v embalaži za ponovno uporabo.